HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [הוא כלי שיש בו שני ראשים וכן לולב ששני הוצין העליונים שהן תיומת אם נפרדו זה מזה. ערוך בערך המנק], ב) [ב"ק נו.], ג) [בב"ק איתא ר' מתון], ד) ב"ק נו:, ה) [לעיל לא.], ו) ס"א מתמעך, ז) גי' מהר"ם ומיהו על כרחך, ח) [וע"ע תוס' לקמן לג ע"א ד"ה נקטם ותוספות ע"ז מז. ד"ה אשרה],

תורה אור השלם

1. וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: ויקרא כג מ

2. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם: משלי ג יז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה באשרה דמשה וכו' חליצתה כשרה ולולב ביו"ט שני. עי' עירובין פ ע"ב תד"ה אבל קורה:

מוסף רש"י

התיומת. כף תומר האמצעי העליון תיומת היא (ב"ק צו.). **כפות.** לשון אסירה, כדתנן (מכות כג:) כופת שתי ידיו על העמוד (לעיל לא.). **כופרא.** חריות של דקל שיש בהן עוקצין כעין קוצים (כתובות י.).

[א]קווץ סדוק עקום דומה למגל פסול חרות פסול דומה לחרות כשר אמר רב פפא [ב]דעביד [א]כהימנק עקום דומה למגל אמר רבא [ג]לא אמרן אלא לפניו אבל לאחריו ברייתיה הוא אמר רב נחמן [ד]לצדדין כלפניו דמי ואמרי לה כלאחריו דמי ואמר רבא [ה]האי לולבא דסליק בחד הוצא בעל מום הוא ופסול: [ו]נפרצו עליו כו': אמר רב פפא נפרצו דעביד כי חופיא נפרדו דאיפרוד אפרודי בעי רב פפא [ב]נחלקה התיומת מהו תא שמע דאמר [ג](ר' יוחנן) אמר ר' יהושע בן לוי ניטלה התיומת פסול מאי לאו הוא הדין נחלקה לא ניטלה שאני דהא חסר ליה איכא דאמרי אמר [ג](ר' יוחנן) אמר ריב"ל [ד][ז]נחלקה התיומת נעשה כמי שניטלה התיומת ופסול: ר' יהודה אומר: תניא [ה]ר' יהודה אומר משום ר' טרפון [1]כפות תמרים כפות אם היה פרוד יכפתנו אמר ליה רבינא לרב אשי ממאי דהאי כפות תמרים דלולבא הוא אימא חרותא בעינא כפות וליכא ואימא אופתא כפות מכלל דאיכא פרוד והאי כפות ועומד לעולם ואימא כופרא אמר אביי [2]דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום כתיב אמר ליה רבא תוספאה לרבינא ואימא תרתי כפי דתמרי כפת כתיב ואימא חדא להוא כף קרי ליה: ציני הר הברזל כשרה: [ח]אמר אביי לא שנו אלא שראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה אבל אין ראשו של זה מגיע לצד עיקרו של זה פסול תניא נמי הכי ציני הר הברזל פסולה והא אנן תנן כשרה אלא ש"מ כאביי שמע מינה

ואיכא

קווץ. סיואשין בשדרה שלו עוקצין כמין קוצין: **עקום דומה למגל.** חדא מלתא היא: **חרות.** קשה שנעשה חריות שכן דרך הלולב עליו נושרים בימות הגשמים והשדרה מתקשה ונעשה עץ: **דומה לחרות.** התחיל להתקשות ועדיין לא נעשה עץ: **אמר רב פפא.** הא דקתני סדוק פסול לאו שנסדקו ראשי עלין או שדרה: **אלא דעביד כי הימנק.** פוינצפו"ר של ברזל של סופרים שיש לו שני ראשים וראשו א' מפוצל כך גדל הלולב כמין שתי שדראות מחצית עלין לכאן ומחצית עלין לכאן: **לאחריו.** שנעקם לגב שדרה: **מלפניו.** לגב שכנגד השדרה. שדרה זהו גב העשוי כשדרה של בהמה שהצלעות והחוליות מחוברין בה מכאן ומכאן ואמצעה חלק ועולה כמקל: **דסליק בחד הוצא.** שכל עליו מצד אחד: **כי חופיא.** אשקוב"א שבו מכבדין את הבית ועושין אותה מעלין של לולב התלושין מהשדרה ואוגדין מהן הרבה ביחד: **דאיפרוד איפרודי.** ראשיהן נפרדין כענפי דקל ואין י) מלומלמין עם השדרה אבל מלמטה הן מחוברין בה: **נחלקה התיומת.** שני עלין עליונים אמצעים שבשדרה כלה נחלקו זה מזה ונסדקה השדרה עד העלין שלמטה מהם: **תיומת.** לפי שמדובקין כתאומים: **חרותא.** ענף הדקל משנתקשה שתי שנים ושלש ויוצאין בו לולבין הרבה שנשרו עליהן ונתקשו גם הם ונעשו עץ זה פונה לכאן וזה פונה לכאן כענפי שאר אילנות: **בעינן כפות.** שאם היה פרוד יכפתנו והרי זה פרוד ואין אתה יכול לכופתו שיהו ענפיו הפרודים כאן וכאן נכפתים ומתמעכים אצל אביהם שהן מחוברין בו לפי שקשין הן: **ואימא אופתא.** אשטיל"א מעיקר הדקל שהוא חלק ואין ענף יוצא ממנו לכאן ולכאן שאין לך כפות הימנו: **כפות.** משמע שפרוד מתחלה ואתה כופתו: **ואימא כופרא.** היינו נמי עץ כעין חרותא אלא עדיין בן שנה או שתי שנים ולא נתעבה עצו ואתה יכול לכפות ענפיו על ידי אגוד ולזקפן למעלה לאוגדן עם אביהן: **דרכיה דרכי נועם.** ואלו עשוין כקוצים ויוצאין בהן עוקצין הרבה ומסרטין את הידים: **תרתי כפי דתמרי.** תמרים עצמן דרכן להיות הרבה תלוין ביחד במכבדות שלהם וקורין להם כף טרוק"א: **כפת כתיב.** חדא: **כף קרי ליה.** וכי כתיב כפת על שם כפות אם פרודה ואין לשון זה נופל אלא על [עלין] הלולב: **ציני הר הברזל.** לולבין שלהן העלין מועטין בשדרה מרוחקין זה למעלה מזה הרבה ועוד שקטנים הן לארכן ופעמים שאין מגיע ראשו של עלה זה לעיקרו של זה:

ואיכא

דהא במנעל שאינו שלו תנן [ט]חליצתה כשרה ולולב בי"ט שני ובשמעתין הוה מצי לשנויי דמתני' בי"ט ראשון ולא הוה צריך לאוקמי באשרה דמשה אלא משום דקתני דומיא דעיר הנדחת ואפילו בי"ט שני ור"ת מפרש דכולהו בע"ז דנכרי וכאן קודם ביטול וכאן לאחר ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יטול ולא יתקע דמאיס לענין מצוה לפי שהיה עליו שם ע"ז וכן לא תחלוץ בו לכתחלה ואפילו אם תימצי לומר דשרי לכסות לכתחלה בעפר ע"ז כמו בשל עיר הנדחת לא דמי כיסוי לחליצה והא דמשני הכא באשרה דמשה ולא משני בדנכרי וקודם ביטול משום דמשנקצץ הלולב מן הדקל נתבטל ובפרק מצות חליצה (יבמות ד' קג:) מפליג בין סנדל של ע"ז לסנדל של תקרובת ע"ז דאין לו ביטול ולא מפליג בשל ע"ז גופיה בין קודם ביטול בין לאחר ביטול אגב אורחיה קא משמע לן דתקרובת ע"ז אינה בטילה עולמית וההיא דראוהו בית דין קשה טפי דמפליג רבא התם בין שופר של ע"ז לשופר של עיר הנדחת דבשל ע"ז גופיה היה יכול לחלק בין קודם ביטול בין לאחר ביטול ז) ועל כרחך צריך לאוקומה לאחר ביטול כפירוש ר"ת לפמ"ש שם ברוב ספרים רב יהודה דאי קודם ביטול הא רב יהודה דאמר התם לעיל בשופר שלמים לא יצא דמצות ליהנות ניתנו ומיהו צריך לומר דמ"מ רבא גרס ולא רב יהודה דהא מפרש התם טעמא דשופר של עיר הנדחת לא יצא משום דכתותי מיכתת שיעוריה ולרב יהודה הוה ליה למימר משום דמצות ליהנות ניתנו ומיהו קשה דבפרק כל הצלמים (ע"ז ד' מז.) בעי ר"ל המשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה ומסיק רב דימי באשרה שבטלה קמיבעיא ליה יש דחוי אצל מצות או אין דחוי אצל מצות ומוכחא מלתא דשום אמורא לא פשיט ליה הא מלתא דבעי למיפשטא מדרבי יוחנן ומדרב פפא ומשני דרב פפא גופיה קמיבעיא ליה וקיימא בתיקו והשתא לפי' ר"ת הא אשכחן רבא דאמר הכא אם נטל יצא אלמא אין דחוי אפילו לקולא ומיהו י"ל דהא [דאמר רבא] דיצא כשבטלה מערב י"ט והא דמיבעי לן אי יש דחוי כשביטל בי"ט דאז שייך דחוי כדמוכח לקמן בפירקין (דף לג.) דבעי ר' ירמיה נקטם ראשו מערב י"ט ועלתה בו תמרה בי"ט אבל עלתה בו תמרה בערב י"ט לא חשיב דחוי והוא הדין בבטלה מערב יו"ט וללישנא קמא דפרישית דע"ז דנכרי אפילו בלא ביטול יוצא כגון בי"ט שני דלא בעי לכם קשיא דהתם באשרה דנכרי איירי דיש לה ביטול ואפילו הכי משמע דלא יצא מדחשיב לה דחוי וכי תימא דבי"ט ראשון הוא דחשיב ליה דחוי לפי שלא היה שלו קודם ביטול א"כ מי שנתנו לו לולב בי"ט לא יצא ואע"ג דלא דמי כולי האי דשל ע"ז אין תקנה בשום ענין מ"מ כיון דמשום איסור ע"ז דאיכא השתא לא מיפסיל אין לנו לחושבו דחוי מחמת שאינו שלו ונראה לפרש דרבא שרי אפילו בע"ז של ישראל ובאילן שנטעו ולבסוף עבדו וכרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי בר' יהודה בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מח.) דשרו להדיוט אלא אם כן נטעו מתחלה לכך דדרשינן תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם ואפילו בי"ט ראשון אם נטל יצא דשרי להדיוט ולכם קרינא ביה ומתנית' דשל אשרה פסול כשנטעה מתחילה לכך והיינו אשרה דמשה דבההיא מוקי רבנן קרא דואשריהם תשרפון באש (דברים יב) דלאסור אפילו להדיוט ובעיא דכל הצלמים באשרה דנכרי דנטעה מתחלה לכך וא"כ בטלה אם יש דחוי או לא מיהו ללישנא קמא דהתם דקאמר כי תיבעי לן באילן שנטעו ולבסוף עבדו ואליבא דרבנן דשרו להדיוט מהו לענין מצוה מאיס כלגבוה או לא הוה מצי למיפשטא מדרבא מדקאמר אם נטל יצא אלא רבא סבירא ליה כרב דימי דמסיק דיש דחוי קמיבעיא ליה אבל בהא פשיטא ליה דיצא וא"ת תיפשוט דאין דחוי ממתניתין דענביו מרובין מעליו ואם מיעטן כשר ואין ממעטין בי"ט ואמר בגמרא הא עבר ולקטן כשר היכא דאשחור מאתמול דלא פסלינן ענביו מרובות אלא בשחורות אבל ירוקות לא וכי אשחור מאתמול דחוי מעיקרא בתחלת י"ט לא הוי דחוי אלמא אין דחוי אצל מצות וי"ל דשאני התם דבידו לתקן דנהי דאסור למעט מ"מ בידו למעט אבל גבי ע"ז אין בידו לבטל דאין ישראל מבטל ע"ז של נכרי י): **נקטם ראשו.** פירושו בריש פירקין: **קווץ.** פי' בקונטרס סיואשין בשדרה שלו עוקצים כמין קוצים ובערוך פירש ענין למיתה: **דעביד כי חופיא.** פירושו במתני': **נחלקה התיומת.** לא מיירי שנסדקו בראשו עלין שבראש השדרה דכולהו הכי איתנהו אלא כדפירש בקונטרס שני עליו עליונים אמצעיים שבשדרה כלה נחלקו זה מזה ונסדקה השדרה עד העלים שלמטה ובה"ג פי' נחלקה התיומת ההוא גבא דהוצא היכא דדביקו אהדדי ההוא דמתיים בהו ומשוי להו חד אי כנפרצו עליו דמי פסול אי כנפרדו עליו דמי כשר: **דרכיה דרכי נועם.** רבא לא היה שם משום הכי לא מייתי הכא קרא דהאמת והשלום כדלקמן: **כפת כתיב.** בהאי כולי עלמא מודו דיש אם למסורת וצריך טעמא: [עי' מה שתירצו בפסחים לו. ד"ה עוני קרינן ביה וכו' וע"ע תוס' לעיל ו: ד"ה ור' שמעון]:

שדרו

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ח מהל' לולב הל' ג טור ש"ע א"ח סימן תרמ"ה סעיף ח:
יח ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
יט ג ד מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ח:
כ ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ג:
כא ו מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ב:
כב ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ג:
כג ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

לעזי רש"י

פויצפו"ר (פוינטו"ר).
מַסרֶט (בעל שני חודים).
אישקוב"א. מטאטא.
אישטיל"א. גזיר-עץ (מעצם הגזע).
טרוק"א. אשכול.

רבינו חננאל

סדוק פסול, דעביד כי המנק. המנק בלשון ערבי לבד אשיין, וזה צורתו.

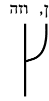

עקום בין מלפניו בין מצדדיו פסול, ואינו כשר אלא אם עקמומיתו מאחריו (דהיינו) בלבד [דהיינו כברייתו]. וכן הלכה. **תניא** לולב כפוף כווץ חרות פסול. אבל דומה לחרות, כגון שנפרדו עליו, כשר הוא. **אמר רבא** לולב העולה בחד הוצא, כלומר אין הוצין עולין מזה הצד ומזה הצד, בעל מום הוא ופסול. **נפרצו עליו פסול.** שנתרו מן השדרה והן (הן) תלויין בה. דעביד כי הופיא, פי' ההוצין שבשדרה כשנחתכין מן השדרה, נקראין הופיא, כדגרסינן בהגוזל קמא הוצין ועבדינהו הופיא. והוא כעין שבירה מעין פירצה. **נפרדו.** שנפרדו ההוצין כעין פתיחת החריות, ולא ניתק אחד מחבירו, כשר. הלא תראה ששנינו אם היה פרוד יכפתנו, מכלל שהפרוד אין בו אלא כעין פתיחת הוצין בלבד. **אמר ר' יהושע בן לוי נחלקה התיומת,** (פי' שבראש הלולב), **נעשה כמי שניטלה ופסול.** פי' תיומת, גבה דהוצא דמתיים להו לשני צידי העלה ומשוי להו חד, כי כל אחת כפולה לשנים ותאומה מגבה, אם נפרדו ההוצין זה מזה ועמד כל אחד כשהוא כפול לשנים והתיומות שלהן קיימת, כשר. ואם נחלקה התיומות שלהן הרי כאילו נפרצו העלין ופסול.